ਕਾਰ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਸਸਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ?

ਡਾ. ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ ਸਰਭ
7015375570

ਭਾਰਤ ਵਰਗੇ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਹਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਿਹਾਰਕ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤਸਵੀਰ ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਅੰਗਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਾਰ ਖਰੀਦਣਾ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਅਤੇ ਮਹਿੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੈਂਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਵੀਂ ਕਾਰ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਆਕਰਸ਼ਕ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਇਹੀ ਬੈਂਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਯਮ ਸਖ਼ਤ ਹ�و ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਜ਼ੋਖਮ ਭਰਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸਿਰਫ ਬੈਂਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਤਕਨੀਕੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤਰਜੀਹਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਸਵਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲਾਗਤ ਆਮ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਚਾਹੇ ਉਹ ਦਵਾਈ ਹੋਵੇ, ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਹੋਵੇ, ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਵੇ, ਨਿੱਜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਵੇ-ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਫੀਸ ਲੱਖਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਮੱਧ ਵਰਗ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬੱਚਤ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗਹਿਣੇ ਵੇਚਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਾਵੀਡੈਂਟ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੁਖਦਾਈ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੌਜਵਾਨ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਕਸਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਨਾਲ ਬੋਝਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਰ ਲੋਨ ਦੀਆਂ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਅਕਸਰ ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਭਾਵ ਇੱਕ ਖਪਤਕਾਰ ਵਸਤੂ ਖਰੀਦਣਾ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਨਾਲੋਂ ਸਸਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਆਰਥਿਕ ਅਸੰਤੁਲਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸੋਚ ਦੀ ਇੱਕ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਵੀ ਹੈ। ਬੈਂਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਤਰਕ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰ ਲੋਨ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਨ ਬੈਂਕ ਲਈ ਜ਼ਮਾਨਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਰਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਭੁਗਤਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿਫਾਲਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਾਰ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੈਂਕ ਕੋਲ ਕੋਈ ਭੌਤਿਕ ਸੰਪੱਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਬੈਂਕ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ੋਖਮ ਭਰਿਆ ਨਿਵੇਸ਼ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਬੈਂਕਿੰਗ ਦਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਹੀ ਜਾਪ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਤੰਗ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਉਸਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਡਾਕਟਰ, ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਵਿਗਿਆਨੀ, ਅਧਿਆਪਕ, ਖੋਜਕਰਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲਾਭ ਸਿਰਫ਼ ਨਿੱਜੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ; ਪੂਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਉਤਪਾਦ ਵਜੋਂ ਦੇਖਣਾ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ, ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ੇ ਸਿਰਫ਼ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਦਾ ਸਰੋਤ ਵੀ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ EMI ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਡਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਰੁਚੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਰੀਅਰ ਚੁਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਉੱਚ-ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਖੋਜ, ਅਧਿਆਪਨ, ਸਾਹਿਤ, ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕਲਾ ਵਰਗੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤਨਖਾਹ-ਅਧਾਰਤ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਸਮਰਥਕ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਭਾਰਤੀ ਮੱਧ ਵਰਗ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਮਹਿੰਗੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਸਰਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਪਰ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਫੀਸ ਦੇਣ ਦੇ ਅਯੋਗ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ੇ ਇੱਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਪਿਤਾ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੱਚਤ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਜਾਂ ਧੀ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਿਆ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਵਿਆਜ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਸੁਪਨਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇੱਕ ਵਿੱਤੀ ਬੋਝ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਨਿੱਜੀਕਰਨ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਸੀਟਾਂ ਲੱਖਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਲਜਾਂ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਫੀਸਾਂ ਇੰਨੀਆਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ ਕਿ ਆਮ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਕਸਰ ਫੀਸਾਂ ਅਤੇ ਵਿਆਜ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੇ ਅਦਾਰੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੋਂ ਹਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਸਮਾਜ ਲਈ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ, ਸਿੱਖਿਆ ਸਿਰਫ਼ ਨਿੱਜੀ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇੱਕ ਲੋੜ ਹੈ। ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਿੱਖਿਆ ਖੁਦ ਮਹਿੰਗੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਨਾਲ ਬੋਝਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਅਸਮਾਨਤਾ ਸਿਰਫ ਵਧੇਗੀ। ਵਿੱਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਰਿਵਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੀਮਤ ਸਰੋਤਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਆਪਣੀ ਸੰਭਾਵੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁਆ ਦੇਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ, ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਆਟੋਮੋਬਾਈਲ ਉਦਯੋਗ, ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਰਥਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਿੱਖਿਆ ਵਰਗੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਖੇਤਰ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਵਿੱਤੀ ਨੀਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ? ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਆਜ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਤੱਕ ਵਿਆਜ ਰੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਤੱਕ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿੱਚ ਲਚਕਤਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਪਣੀ ਡਿਗਰੀ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹੀ EMI ਦੇ ਦਬਾਅ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਨੌਕਰੀ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਅ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰਕ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰੀਅਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਧੇਰੇ ਸਥਿਰਤਾ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਰੀਅਰ-ਅਧਾਰਤ ਸਹਾਇਤਾ ਮਾਡਲ ਵੀ ਵਿਕਸਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣ ਵਜੋਂ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖੋਜ, ਅਧਿਆਪਨ, ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ, ਜਾਂ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਕਰਜ਼ੇ 'ਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ਼ਾਲੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪਰ ਘੱਟ ਤਨਖਾਹ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵੱਲ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਕਸਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਵਿਆਜ 'ਤੇ ਕਰਜ਼ੇ, ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਆਮਦਨ-ਅਧਾਰਤ ਮੁੜ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਵਿਕਲਪ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ਵ ਨੇਤਾ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਡਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਗਿਆਨ-ਅਧਾਰਤ ਸਮਾਜ ਸਿਰਫ਼ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਅਤੇ ਨਾਅਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ; ਇਸ ਲਈ ਵਿਹਾਰਕ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਬੈਂਕਿੰਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਲਾਭ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਾਰਾਂ ਸੜਕਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਖਿਆ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਨ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਗਿਆਨ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਆਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਾਰ ਲੋਨ ਸਸਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਿਆ ਲੋਨ ਮਹਿੰਗੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੀਆਂ ਤਰਜੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਣ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਲੋੜ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਵੇਸ਼ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ, ਨਾ ਕਿ ਇੱਕ ਖਪਤ। ਇੱਕ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਲਿਖਿਆ ਨੌਜਵਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਰ ਰੁਪਿਆ ਭਵਿੱਖ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ, ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ-ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨੂੰ ਆਰਥਿਕ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਧੂਰਾ ਰਹੇਗਾ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਭਾਰਤ ਸਿੱਖਿਆ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੋਝ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਮੌਕੇ ਵਜੋਂ ਦੇਖੇਗਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਆਜ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਕੇਵਲ ਤਦ ਹੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੱਚਮੁੱਚ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰ ਬਣੇਗੀ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ।

ਅਨਹਦ ਨਾਦ

ਪ੍ਰੋ. ਡਾ. ਸੰਗਰਾਮ ਸਿੰਘ
7973327963

ਵਿਭਿੰਨ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੁਸਤਕਾਂ, ਵੇਦ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਤੇ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਕਲਪਨਾ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹਨ। ਆਤਮਾ, ਪਰਮਾਤਮਾ, ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ, ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ, ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ, ਕੁੰਡਲਿਨੀ ਵਿਵਸਥਾ, ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਚੱਕਰ ਆਦਿ ਇਹ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਜੋ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ। ਭਾਵ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ ਅਸੰਭਵ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਜਿਹਾ ਖਾਸ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜੋ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਧੁਨੀਆਂ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੀ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਅਨਹਦ ਨਾਦ। ਨਾਦ ਨੂੰ ਸਰਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਧੁਨੀ (ਆਵਾਜ਼) ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਕੇਵਲ ਲੌਕਿਕ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਲੌਕਿਕ ਹ